

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев1 76/2014
21.10.2015. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Љубице Милутиновић, председника већа, Биљане Драгојевић и Јасминке Станојевић, чланова већа, у парници тужилаца К.Ј, коју заступају родитељи Д.Ј.1 и Д.Ј.2, Д.Ј.1 и Д.Ј.2, свих из Н.С., чији је заједнички пуномоћник адвокат З.Р. из Н.С., против туженог Клиничког центра Војводине из Новог Сада, чији је пуномоћник адвокат С.С. из Н.С., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1607/11, у седници одржаној 21.10.2015. године, донео је

ПРЕСУДУ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 1607/11 од 25.05.2011. године у делу става трећег и у ставу четвртм изреке и пресуда Вишег суда у Новом Саду П 201/10 од 02.03.2011. године у делу става трећег изреке у односу на одлуку о накнади материјалне штете за трошкове лечења наведене у ал.4. до 15. тог става изреке и одлуку о трошковима поступка у ставу 6. изреке, а предмет се враћа првостепеном суду на поновно суђење.

У осталом делу се ревизија туженог **ОДБИЈА** као неоснована.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 201/10 од 02.03.2011. године, тужбени захтев је делимично усвојен (став 1). Тужени је обавезан да Д.Ј.1 на име накнаде материјалне штете због изгубљене зараде исплати 5.383.548,00 динара, са законском затезном каматом од 01.11.2010. године до исплате (став 2). Тужени је обавезан и да тужиоцима Д.Ј.1 и Д.Ј.2 исплати на име накнаде материјалне штете у виду трошкова лечења, физикалне терапије, путовања и ортопедских помагала њихове ћерке – тужиље К.Ј., новчане износе са припадајућом каматом ближе означеном у изреци (у алинејама 1. до 15. став 3). Део тужбеног захтева за накнаду материјалне штете у виду трошкова лечења преко досуђених износа до траженог износа од 13.774.248,00 динара је одбијен (став четири). Одбијен је и тужбени захтев тужиље К.Ј. за накнаду материјалне штете по основу туђе неге и помоћи у износу од 3.968.679,00 динара са

законском затезном каматом (став 5). Тужени је обавезан да тужиоцима накнади трошкове поступка у износу од 1.047.500,00 динара (став 6).

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 1607/11 од 25.05.2011. године, жалба тужилаца је одбијена, а жалба туженог је делимично усвојена и делимично одбијена (став 1). Првостепена пресуда је преиначена тако што је одбијен тужбени захтев тужиле Д.Ј.1, за накнаду материјалне штете у виду изгубљене зараде у износу од 2.691.774,00 динара са законском затезном каматом и тужбени захтев Д.Ј.1 и Д.Ј.2 за накнаду материјалне штете у виду трошкова лечења у Б.Т., трошкова две операције у Русији и трошкова путовања у Москву, у износима и са каматом ближе означеним у изреци, као и у погледу одлуке о трошковима првостепеног поступка (став 2). У осталом делу је првостепена пресуда потврђена (став 3). Одлучено је да свака странка сноси трошкове жалбеног поступка (став 4).

Против правноснажне другостепене пресуде (у потврђујућем делу) тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Пресудом Врховног касационог суда Рев 836/11 од 18.04.2012. године, преиначене су пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 1607/11 од 25.05.2011. године у ставу трећем и пресуда Вишег суда у Новом Саду П 201 од 02.03.2011. године у досуђујућем делу, тако што се тужбени захтеви тужилаца ради накнаде материјалне штете одбијени као неосновани. Одлучено је да свака странка сноси трошкове.

Одлуком Уставног суда Уж 5461/2012 донетом 11.12.2014. године, усвојена је уставна жалба тужилаца Д.Ј.1 и Д.Ј.2 и утврђено је (између осталог) да је пресудом Врховног касационог суда Рев 836/11 од 18.04.2012. године повређено њихово право на правично суђење из члана 32. став 1. Устава. Наведена пресуда је поништена и одређено је да, у складу са оценама Уставног суда изнетим у овој одлуци, Врховни касациони суд поново одлучи о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1607/11 од 25.05.2011. године.

Врховни касациони суд је испитао правилност побијане пресуде у смислу члана 399. Закона о парничном поступку – ЗПП („Сл. гласник РС“, број 125/04 и 111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. важећег ЗПП („Сл. гласник РС“, број 72/11... у вези члана 23. став 1. Закона о изменама и допунама ЗПП) и утврдио да је ревизија делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Тужиоци Д.1 и Д.Ј.2 су родитељи и законски заступници тужиле К.Ј., рођене године на Клиници за гинекологију и акушерство туженог клиничког центра.

Приликом рођења тужиље К. грешком лекара, због нестручне процене адекватног медицинског метода порођаја, мозак детета остао је без кисеоника. Као последица дошло је до нарушења здравственог стања новорођеног детета и после пружања неопходне медицинске помоћи утврђена је коначна дијагноза церебралне парализе (paralysis cereбрalis – forma mixta). Код тужиље К.Ј. постоји трајно умањење животне активности од 100%. Одузета су јој сва четири екстремитета и није способна да хода, да самостално седи, нити постоји успостављена координација покрета и држања тела, није способна за самостално обављање основних животних активности и физиолошких потреба. Прогноза овог стања је стационарна, са увећавањем проблема упоредо са њеним одрастањем. Тужиља К. при предузимању елементарних активности трпи физичке болове па су свакодневни физијатријски и логопедски третмани нужни ради спречавања трајне згрчености у зглобовима, кривљења кичме и очувања какве - такве разумљивости говора. Са коефицијентом интелигенције 86 она има увид у своје здравствено стање, што изазива и њене душевне патње. Говор јој се успорено развијао и састоји се од две три речи, уз све примењене третмане. Не пише и поред уложеног труда родитеља у њено образовање. Лечење и физикални третмани тужиље К. неопходни су доживотно. Она је зависна од помоћи других лица 24 сата. За њену негу потребно је ангажовање три особе.

Тужиља Д.Ј.1 је пре рођења тужиље К. (њеног првог детета) стекла диплому о вишем образовању, VI степена стручне спреме на П.ф. у Н.С., ратарско-пољопривредни смер и хонорарно је радила ван радног односа. После К. рођења потпуно се посветила њеној нези, уз помоћ супруга (тужиоца Д.2). Када се њена свекрва пензионисала и преузела бригу о унуци, тужиља Д.Ј.1 се запослила године у ЈКП Т., где и данас ради. У периоду од 17.11.1992. (годину дана после порођаја), па до заснивања радног односа 24.05.2000. године, тужиља Д.Ј.1 је због потпуног ангажовања у вези неге и лечења тужиље К. била спречена да радом оствари зараду на другом месту. Висина те штете утврђена је вештачењем (узимањем у обзир њене стручне спреме, послова њеног радног места, актуеланих примања и других критеријумима). Коначно је обрачуната у висини просечне зараде радника са вишом стручном спремом у Републици Србији. Очекивана а пропуштена зарада ове тужиље за цео утужени период (90 месеци), према налазу вештака на дан 01.11.2010. године износила је 5.303.548,00 динара.

Током ранијег вишегодишњег лечења тужиља К.Ј. је по основу здравственог осигурања користила одређена медицинско-техничка помагала. Тужиоцима су по истом основу такође исплаћени путни трошкови за потребе лечења и терапија тужиље К.. Врста и спецификација тих помагала и путних трошкова утврђени су у првостепеном поступку и нису предмет тужбеног захтева. Други трошкови лечења нису рефундирани и тужиоци их потражују у парници.

Тужиоци Д.1 и Д.Ј.2 су о сопственом трошку спровели лечење и терапије тужиље К. у земљи и иностранству. У периоду боравили су у Б.Т., а ... и ... године у М., где је тада мал. К.Ј. и оперисана. Поред наведених, тужиоци Д.1 и Д.Ј.2 су

почев од 1998. године имали и других издатака у вези операције, лечења, терапије, третмана, помагала, путних трошкова и школовања у специјализованој установи тужиље К.Ј., који нису рефундирани од стране надлежног здравственог осигурања. По оцени првостепеног суда, на основу налаза и мишљења вештака медицинске струке, сви ти трошкови настали у спровођењу активности неопходних за лечење тешко болесне ћерке ових тужилаца били су нужни и оправдани. Појединачно су по свом основу и висини означени у изреци првостепене пресуде.

Правноснажном делимичном пресудом донетом у ранијем току парнице тужиља тада мал. К., остварила је право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због умањене животне активности и наружености, као и за физичке болове и претрпљени страх. Њеним родитељима, тужиоцима Д1 и Д.2, досуђена је накнада нематеријалне штете за душевне болове због нарочито тешког инвалидитета ћерке.

После правноснажности делимичне пресуде о накнади нематеријалне штете судови су расправљали и одлучили о захтевима тужилаца за досуђивање накнаде материјалне штете у виду изгубљене зараде тужиље Д.Ј.1, коју је била спречена да оствари због неге детета у периоду до запошљавања 2000. године, и у виду трошкова тужилаца Д.1 и Д.Ј.2 као родитеља у вези операције, лечења, терапије, третмана, помагала, путних трошкова и школовања у специјализованој установи њихове болесне ћерке (тужиље К.), који нису наплаћени по основу обавезног здравственог осигурања.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да су тужиоци Д.1 и Д.Ј.2 активно легитимисани и овлашћени у погледу захтева за накнаду ових видова материјалне штете применом одредаба чл. 154, 155. и 195. Закона о облигационим односима. Тумачењем тих одредаба оценили су да тужена здравствена установа има обавезу да тужиоцима накнади материјалну штету насталу умањењем њихове имовине у обиму учињених нужних и оправданих трошкова за лечење њиховог болесног детета и изгубљене зараде за период незапослености мајке – тужиље Д.Ј.1, због потребе непрекидног целодневног неговања и бриге о детету, као штетних последица пропуста лекара туженог да поступи у складу са правилима медицинске струке. Сматрајући да су захтеви тужилаца за накнаду учињених нужних и оправданих трошкова лечења и за накнаду губитка у заради због неге и бриге о болесном детету основани, а њихова висина утврђена одговарајућом применом чл.185. и 189. ЗОО, првостепени суд је усвојио тужбени захтев за ове видове материјалне штете у траженој и утврђеној висини.

Другостепени суд је прихватио као правилан став о активној легитимацији и основу тужбеног захтева за накнаду материјалне штете тужилаца, али је својом пресудом делимично преиначио првостепену пресуду по жалби туженог оценом да је основан приговор застарелости потраживања по оба вида штете за период од три године који претходи подношењу тужбе, у смислу чл.360. и 376. ЗОО. Како је тужба поднета 19.08.1999. године, закључио је да захтев тужилаца за трошкове лечења за

период пре 19.08.1996. године не ужива судску заштиту и представља природну облигацију. Исту правну судбину, као последицу застарелости, има и захтев тужиље Д. Ј.1 за накнаду изгубљене зараде од 17.11.1992. до 19.08.1996. године. У том делу су захтеви тужилаца преиначењем првостепене пресуде одбијени. Другостепени суд је побијаном пресудом потврдио првостепену пресуду у погледу досуђене накнаде материјалне штете тужиљи Д.Ј.1 због изгубљене зараде у периоду од 19.08.1996. до 24.05.2000. године као дана запошљавања у укупном износу од 2.691.774,00 динара, са законском затезном каматом од вештачења, као и досуђене накнаде тужиоцима Д.1 и Д.Ј.2 за нужне и оправдане трошкове лечења њихове ћерке учињене после 19.08.1996. године а појединачно означене у ставу III у алинејама 4. до 15. изреке првостепене пресуде.

Правилно је резонување нижестепених судова о активној легитимацији и праву тужилаца на накнаду тражених видова материјалне штете као последице тешког оштећења здравственог стања њихове ћерке (тужиље К.), због грешке лекара тужене медицинске установе.

Према одредби члана 155. ЗОО штета је умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист), као и наношење другом физичког бола или страха (нематеријална штета). Одредбе члана 185. овог закона садрже правила о накнади материјалне штете. Одговорно лице је дужно да успостави стање које је било пре него што је штета настала (став 1). Уколико успостављање ранијег стања не уклања штету, одговорно лице је дужно за остатак штете дати накнаду у новцу (став 2). Када успостављање ранијег стања није могуће и када није нужно да то учини одговорно лице суд ће одредити да оно исплати оштећеном одговарајућу своту новца на име штете (став 3). Суд ће досудити оштећеном накнаду у новцу када он то захтева, изузев ако околности таквог случаја оправдавају успостављање ранијег стања (став 4). Одредба члана 190. Закона садржи правило о потпуној накнади. Приликом одређивања накнаде штете суд узима у обзир и околности које су наступиле после проузроковања штете и досуђује накнаду у износу који је потребан да се материјална ситуација оштећеног доведе у оно стање у којем би се налазила да није било штетне радње или пропуштања. При томе оштећени који је допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била има право само на сразмерно смањену накнаду. Када је немогуће да се утврди који део потиче од радње оштећеног, суд досуђује накнаду водећи рачуна о околностима случаја (члан 192. ст.1. и 2).

Одредбом члана 195. став 1. ЗОО прописана је дужност штетника односно лица које за њега одговара да оштећеном лицу коме је нанета телесна повреда или нарушено здравље накнади трошкове лечења и друге потребне трошкове у вези са тим, као и изгубљену зараду због неспособности за рад за време лечења. По схватању Врховног касационог суда дејство наведене одредбе не може се ограничити само на непосредно оштећено лице, како би произилазило из њене формулације, на основу језичког тумачења. Циљно и системско тумачење ове одредбе води закључку о

њеном проширеном дејству и на трећа лица у блиском односу са оштећеним, која због своје законске или моралне обавезе према њему и сама трпе материјалну штету у виду умањења своје имовине због трошкова лечења или у вези са лечењем оштећеног или у виду губитка односно пропуштања уобичајеног и очекиваног стицања зараде, због бриге о њему. Конкретно предмет захтева за накнаду материјалне штете у овој парници су трошкови лечења малолетног лица, тужиље К. Ј., која нема своју имовину и не остварује зараду. Трошкове њеног лечења сносили су родитељи, тужиоци Д.1 и Д.Ј.2 Због бриге о малолетној К., њена мајка тужиља Д. Ј.1 била је спречена да остварује зараду. Штета по оба наведена основа настала је у имовини ових тужилаца.

Правилно и правично тумачење одредбе члана 195. став 1. ЗОО доводи до закључка да право на накнаду ових видова материјалне штете има и оно лице у чијој имовини је настало умањење услед трошкова лечења односно чија имовина се није повећала услед изгубљене зараде. Друкчије, рестриктивно тумачење искључило би могућност примене општих правила о накнади материјалне штете, супротно начелу о забрани проузроковања штете садржаном у члану 16. ЗОО. То би довело у питање и остваривање у пуном обиму Уставом гарантованих права на накнаду материјалне и нематеријалне штете, на посебну заштиту породице, као и деце ометене у психичком или физичком развоју и права на заштиту психичког и физичког здравља (чл.35, 66. став 3. и 68. ст.1. и 2). Овакву правну оцену изложио је и Уставни суд у својој одлуци Уж 5461/2012.

Право на накнаду материјалне штете по наведеном основу припада тужиљи Д.Ј.1, јер њена имовина није увећана услед изгубљене зараде, у периоду за који то потраживање није застарело, чија висина је утврђена (вештачењем) у складу са одредбом члана 189. став 3. ЗОО.

Правилност оваквог одлучивања не доводи се у сумњу наводима ревизије туженог. Зато је у погледу одлуке о усвајању овог дела захтева ревизија туженог одбијена применом члана 405. став 1. ЗПП, као у ставу другом изреке.

Одредбом члана 2. Закона о здравственом осигурању („Сл. гласник РС“, број 18/92...101/05), било је прописано да се обавезаним здравственим осигурањем обезбеђују осигураним лицима и члановима њихових породица право на здравствену заштиту, право на новчане накнаде и друга права утврђена овим законом. Одредбама члана 11. Закона била су прописана права из здравственог осигурања малолетног детета и детета неспособног за самосталан живот и рад. Одредбама члана 17. истог закона, била су прописана права из здравственог осигурања: здравствена заштита (тачка 1), накнада зараде за време привремене спречености за рад (тачка 2), и накнада путних трошкова у вези са коришћењем здравствене заштите (тачка 3). Одредбама члана 18. став 1. тачка 1) до 7) истог закона било је прописано да се обавезаним здравственим осигурањем обезбеђује здравствена заштита која је обухватала таксативно набројане мере и поступке лечења, као и лекове, помоћни материјал и

помагала. Одредбама чл.17. и 18. наведеног закона, одговарају одредбе чл.30. и 34. Закона о здравственом осигурању („Сл. гласник РС“, број 107/2005....). Здравствена заштита и права из здравственог осигурања остварују се на начин и под условима предвиђеним овим законима. За остваривање тих права, предвиђен је посебан управни поступак који се покреће подношењем захтева осигураног лица надлежном фонду. Када је осигурано лице малолетно или је над њим продужено вршење родитељског права, захтев у његово име могу поднети родитељи као правни заступници.

Предмет захтева тужилаца Д.1 и Д.Ј.2 за накнаду материјалне штете су трошкови у вези са лечењем њихове ћерке, тужиле К., који нису рефундирани по основу здравственог осигурања, али нису били ни предмет таквог њиховог захтева у управном поступку код надлежног фонда. Према наводима тужилаца, које су нижестепени судови прихватили, они су се претходно информисали за које издатке имају право на рефундацију, због чега пре парничног нису водили одговарајући управни поступак.

Нижестепени судови су усвојили захтев тужилаца за накнаду материјалне штете у висини утврђених нужних и неопходних трошкова учињених у вези са лечењем тужиле К.Ј.. При томе су пропустили да претходно испитају (преко Републичког фонда за здравствено осигурање) и образложе да ли су видови здравствене заштите који су били прописани чланом 18. тач.1) до 7) Закона о здравственом осигурању (сада чланом 34. важећег закона), обухватили све трошкове лечења наведене у ставу III у алинејама 4. до 15. изреке првостепене пресуде и у том смислу могли бити рефундирани. По оцени Врховног касационог суда (као и Уставног суда из одлуке Уж 5461/2012) обавеза је суда да посебно испита и образложи ова питања од значаја за коначно закључивање да ли су и у којој мери тужиоци као оштећени својим пасивним држањем према правима из обавезног здравственог осигурања допринели да штета буде већа, што би било од утицаја на висину накнаде штете односно на њихово право да траже сразмерну смањену накнаду, у смислу члана 192. ЗОО.

Поред тога, висина накнаде штете настала у новчаном облику (за учињене трошкове лечења) утврђена сагласно одредбама 185. и 189. ЗОО и досуђена са законском затезном каматом у смислу члана 186. и 277. став 1. истог закона, не може у себи садржати обрачунату и капитализирану камату доспелу за период до вештачења. Према одредби члана 279. став 1. ЗОО, на доспелу неисплаћену затезну камату не тече затезна камата, па нема места капитализацији камате и приписивању главници на коју се даље досуђује камата.

Како одговор на наведена питања и правилно и законито пресуђење захтевају да се утврде чињенице које нису утврђене у спроведеном доказном поступку, обе нижестепене пресуде су укинуте, па је применом члана 407. став 2. ЗПП, одлучено

као у ставу првом изреке. Укинута је и одлука о трошковима која зависи од коначног исхода спора.

**Председник већа-судија
Љубица Милутиновић,с.р.**